

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ І. І. МЕЧНИКОВА
Кафедра географії України, ґрунтознавства і земельного кадастру

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з науково-педагогічної роботи

(Майя НІКОЛАЄВА)

09 2022 р.

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ЗАПОВІДНА СПРАВА, КАДАСТР ТА МОНІТОРИНГ ОБ'ЄКТІВ
ПРИРОДНО-ЗАПОВІДНОГО ФОНДУ»**

Рівень вищої освіти: Перший (бакалаврський)

Галузь знань: 01 Освіта/Педагогіка

Спеціальність: 014 "Середня освіта (за предметною спеціалізацією)"

Освітньо-професійна програма: Середня освіта (Географія)

Робоча програма навчальної дисципліни «Заповідна справа, кадастр та моніторинг об'єктів природно-заповідного фонду». Одеса, 2022. 10 с.

Розробник: Буяновський А.О. – завідувач кафедри географії України, ґрунтознавства і земельного кадастру, Попельницька Н.О. – доцент кафедри географії України, ґрунтознавства і земельного кадастру.

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри географії України, ґрунтознавства і земельного кадастру

Протокол № 2 від «2» вересня 2022 р.

Завідувач кафедри _____ (підпис) (Андрій БУЯНОВСЬКИЙ)
(Ім'я ПРІЗВИЩЕ)

Погоджено із гарантом ОПП/ОНП «Середня освіта (Географія)»

_____ (підпис) (Марія АДОБОВСЬКА)
(Ім'я ПРІЗВИЩЕ)

Схвалено навчально-методичною комісією (НМК) геолого-географічного факультету

Протокол № 1 від «2» вересня 2022 р.

Голова НМК _____ (підпис) (Віталій СИЧ)
(Ім'я ПРІЗВИЩЕ)

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри географії України, ґрунтознавства і земельного кадастру

Протокол № ___ від. “___” _____ 20__ р.

Завідувач кафедри _____ (підпис) (_____)
(Ім'я ПРІЗВИЩЕ)

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри географії України, ґрунтознавства і земельного кадастру

Протокол № ___ від. “___” _____ 20__ р.

Завідувач кафедри _____ (підпис) (_____)
(Ім'я ПРІЗВИЩЕ)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, спеціалізація, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		Очна форма навчання	Заочна форма навчання
Загальна кількість: кредитів – 3 годин – 90 залікових модулів – 2	Галузь знань <u>01 Освіта / Педагогіка</u> (шифр і назва) Спеціальність <u>014.07 Середня освіта</u> (Географія) (код і назва) Рівень вищої освіти: Перший (бакалаврський)	<i>Вибіркова дисципліна</i>	
		<i>Рік підготовки:</i>	
		4-й	
		<i>Семестр</i>	
		8-й	
		<i>Лекції</i>	
		14 год.	
		<i>Практичні, семінарські</i>	
		10 год.	
		<i>Лабораторні</i>	
		12 год.	
		<i>Самостійна робота</i>	
		54 год.	
у т.ч. ІНДЗ*: - год.			
Форма підсумкового контролю: <i>залік</i>			

* – за наявності

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета. Оволодіння теоретичними знаннями й практичними навичками щодо організації, планування й здійснення природоохоронної діяльності в Україні, кадастру та моніторингу об'єктів природно-заповідного фонду (ПЗФ).

Завдання. Основними завданнями вивчення навчальної дисципліни «Заповідна справа, кадастр та моніторинг об'єктів природно-заповідного фонду» є:

- вивчення теоретико-методологічних засад організації, планування й здійснення природоохоронної діяльності в Україні;
- вивчення теорії та практики ведення кадастру та моніторингу об'єктів природно-заповідного фонду;
- здійснювати управління природно-заповідним фондом України;
- проводити аналіз формування територій ПЗФ.

Процес вивчення дисципліни спрямований на формування елементів наступних компетентностей:

а) загальні компетенції (ЗК):

- ЗК1 Знати й розуміти предметну область та розуміння професійної діяльності;
- ЗК5 Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел;
- ЗК7 Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

б) спеціальні (фахові) компетенції (ФК):

- ФК1 Здатність демонструвати знання об'єктно-предметної суті, понятійно-термінологічного апарату, структури географії, її місця і зв'язків в системі наук, історії розвитку, значення для суспільства;

- ФК2 Здатність застосовувати базові знання з природничих та суспільних наук у навчанні та професійній діяльності при вивченні Землі, геосфер, материків і океанів, України, природних і суспільних територіальних комплексів;

- ФК3 Здатність використовувати поняття, концепції, парадигми, теорії географії для характеристики географічних явищ і процесів на різних просторових рівнях (глобальному, регіональному, в межах України, локальному);

- ФК10 Здатність розуміти та пояснювати особливості фізико-географічних об'єктів у геосферах, взаємозв'язки у ландшафтах та біогеоценозах;

- ФК11 Здатність до системного географічного мислення, розуміння та пояснення основних фізико-географічних та суспільно-географічних процесів, що відбуваються у географічному просторі на різних просторових та часових рівнях його організації, уміння встановлювати причинно-наслідкові зв'язки між компонентами природи та суспільства.

Програмні результати навчання (ПРН):

-ПРН3 - усвідомлює зміни, які відбуваються у географічному середовищі під впливом чинників різного характеру; розуміє наслідки і детермінанти в контексті концепції сталого розвитку людства; знає важливість збереження навколишнього середовища, охорони біологічного різноманіття, природоохоронної та природно-заповідної діяльності

-ПРН7 - розуміє основні механізми функціонування природних і суспільних територіальних комплексів, окремих її компонентів, класифікує зв'язки і залежності між компонентами, знає причини, перебіг і наслідки процесів, що відбуваються в них

-ПРН16 - уміє охарактеризувати регіони, ландшафти і біогеоценози, пояснити їх особливості і взаємозв'язки, сформовані географічним положенням та іншими географічними факторами

Очікувані результати навчання. У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати: історію природоохоронної справи та сучасний стан природоохоронних територій; систему управління природно-заповідним фондом; сучасну мережу природно-заповідного фонду та структуру екомережі; засоби моніторингу, охорони та збереження природно-заповідного фонду;

вміти: обґрунтувати виділення і створення природно-заповідних територій; володіти методами проектування природно-заповідних територій; організувати еколого-освітню та рекреаційну діяльність на об'єктах природно-заповідного фонду.

3. Зміст навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Заповідна справа. Історія та організація заповідної справи в Україні.

Тема 1. Історія та сучасний стан заповідної справи в Україні та світі. Заповідна справа в Україні та світі. Історія заповідної справи. Чинні нормативні документи в сфері заповідання міжнародного, державного, регіонального рівнів.

Тема 2. Організація заповідної справи в Україні. Організація заповідної справи в Україні. Сучасна мережа об'єктів ПЗФ. Завдання законодавства в сфері ПЗФ. Управління об'єктами ПЗФ.

Тема 3. Категорії ПЗФ України. Категорії об'єктів ПЗФ, їх класифікація. Природні об'єкти. Природний заповідник. Біосферний заповідник. Національний природний парк. Регіональний ландшафтний парк. Заказник. Пам'ятка природи. Заповідне урочище. Штучно створені. Ботанічні сади. Дендрологічний парк. Зоологічний парк. Парк-пам'ятка садово-паркового мистецтва.

Тема 4. Природні території та об'єкти природи, що підлягають охороні (за межами об'єктів ПЗФ). Природні території та об'єкти природи, що підлягають охороні (за межами об'єктів ПЗФ). Водно-болотні угіддя, їх статус та охорона в Україні.

Тема 5. МСОП та інші природоохоронні конвенції. Категорії природоохоронних територій МСОП. Природний резерват суворої охорони. Території для збереження дикої природи. Національний парк. Територія для збереження природних середовищ і видів. Морська акваторія. Територія охорони ресурсів. Конвенція про біологічне різноманіття. Конвенція про водно-болотні угіддя. Конвенція про збереження мігруючих видів диких тварин. Бернська конвенція.

Змістовий модуль 2. Створення, кадастр та моніторинг об'єктів природно-заповідного фонду.

Тема 6. Створення об'єктів ПЗФ. Оцінка стану територій ПЗФ. Проектування територій ПЗФ. Процедура створення об'єктів ПЗФ. Процес узгодження земельних відносин з користувачами земельних ділянок, які прилягають до територій ПЗФ.

Тема 7. Режим охорони об'єктів ПЗФ. Поняття режиму охорони. Основні шляхи реалізації режиму охорони. Забезпечення режиму та охорони.

Тема 8. Державний кадастр територій та об'єктів природно-заповідного фонду. Державний кадастр ПЗФ. Загальна характеристика ПЗФ України. Зміст та порядок ведення кадастру. Місце в системі кадастрів природних ресурсів.

Тема 9. Формування екомережі. Охорона територій та об'єктів, що мають особливу екологічну, наукову, естетичну, господарську, історико-культурну цінність. Природоохоронні об'єкти загальнодержавного, регіонального та місцевого значення. Поняття „мережа заповідних територій". Формування екомережі держави та регіону.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви тем	Кількість годин											
	очна форма						заочна форма					
	Усього	у тому числі					Усього	у тому числі				
		л	п	лаб.	інд.	с.р.		л	п	лаб.	інд.	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
<u>Змістовий модуль 1. Заповідна справа. Історія та організація заповідної справи в Україні.</u>												
Тема 1. Історія та сучасний стан заповідної справи в Україні та світі.	9	1	2			6						
Тема 2. Організація заповідної справи в Україні.	11	1		4		6						
Тема 3. Категорії ПЗФ України.	13	1	2	4		6						
Тема 4. Природні території та об'єкти природи, що підлягають охороні (за межами об'єктів ПЗФ).	8	2				6						
Тема 5. МСОП та інші природоохоронні конвенції.	13	1	2	4		6						
Разом за ЗМ.1	54	6	6	12		30						
<u>Змістовий модуль 2. Створення, кадастр та моніторинг об'єктів природно-заповідного фонду.</u>												
Тема 6. Створення об'єктів ПЗФ. Оцінка стану територій ПЗФ.	10	2	2			6						
Тема 7. Режим охорони об'єктів ПЗФ.	8	2				6						
Тема 8. Державний кадастр територій та	8	2				6						

об'єктів природно-заповідного фонду.												
Тема 9. Формування екомережі.	10	2	2			6						
Разом за ЗМ.2	36	8	4			24						
Усього годин	90	14	10	12		54	90					

5. Теми семінарських занять

У програмі семінарські заняття не заплановані.

6. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		очна	заочна
1	Тема 1. Огляд природоохоронного законодавства України	2	
2	Тема 3.. Природні і біосферні заповідники України.	2	
3	Тема 3. Огляд головних міжнародних природоохоронних конвенцій.	2	
4	Тема 4. Клопотання про створення та етапи організації заповідних об'єктів.	2	
5	Тема 5. Регіональні програми та робочі схеми формування екологічних мереж.	2	
	Разом	10	

7. Теми лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		очна	заочна
1	Тема 2. Географічна мережа природних і біосферних заповідників та національних природних парків України.	4	
2	Тема 3. Динаміка заповідання адміністративно-територіальних одиниць України упродовж ХХІ ст.	4	
3	Тема 5. Природоохоронні території світу: сучасний стан, динаміка, географічний розподіл; аналіз сучасної класифікаційної структури за окремими регіонами.	4	
	Разом	12	

8. Самостійна робота

Самостійна робота полягає в опрацюванні деяких питань з тем програми які не викладаються на лекціях, або потребують поглибленого вивчення.

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1	Історія заповідної справи.	6	
2	Форми заповідання і мотиви охорони.	6	
3	Національні природні парки України.	6	
4	Природні і біосферні заповідники України.	6	
5	Принципи проектування заповідників і національних парків.	6	
6	Поняття біотичне і ландшафтне різноманіття, сталий розвиток.	6	
7	Методичні засади проведення географічної інвентаризації та різних видів моніторингу.	6	

8	Найвідоміші природоохоронні об'єкти країн Європи і світу.	6	
9	Транскордонні природоохоронні території України.	6	
	Разом	54	

9. Методи навчання

Словесні (лекція, бесіда, дискусія, проблемний виклад навчального матеріалу); дослідницькі (евристичний метод, дослідницький метод, метод проєктів); наочні (ілюстрація, демонстрація); практичні (вправи, лабораторні роботи); опрацювання нового матеріалу, робота з підручником (під керівництвом викладача, самостійна робота студентів); робота з інформаційними Інтернет-ресурсами географічного напрямку, електронними науковими виданнями, інформаційними базами даних передового педагогічного досвіду, мультимедійними навчальними програмами з географії (підручник, атлас, енциклопедія, тестові програми).

10. Форми контролю і методи оцінювання (у т.ч. критерії оцінювання результатів навчання)

Поточний контроль (письмове тестування, письмові самостійні роботи), періодичний контроль (контрольні роботи, зі змістових модулів), підсумковий контроль (іспит).

Критерії оцінювання навчальних досягнень

Оцінка за національною шкалою	Теоретична підготовка	Практична підготовка
	Здобувач освіти	
Відмінно	у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно, самостійно та аргументовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей; глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних питань, використовуючи при цьому нормативну, обов'язкову та додаткову літературу; робить самостійні висновки, виявляє причинно-наслідкові зв'язки; самостійно знаходить додаткову інформацію та використовує її для реалізації поставлених перед ним завдань. Здобувач здатен виділяти суттєві ознаки вивченого за допомогою операцій синтезу, аналізу, виявляти причинно-наслідкові зв'язки, формувати висновки і узагальнення, вільно оперувати фактами та відомостями.	глибоко та всебічно розкриває сутність практичних завдань, використовуючи при цьому нормативну, обов'язкову та додаткову літературу; може аргументовано обрати раціональний спосіб виконання завдання й оцінити результати власної практичної діяльності; виконує творчі завдання та ініціює нові шляхи їх виконання; вільно використовує набуті теоретичні знання при аналізі практичного матеріалу; проявляє творчий підхід до виконання індивідуальних та колективних завдань при самостійній роботі.
Добре	достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, використовуючи при цьому нормативну та обов'язкову літературу; при представленні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації,	правильно вирішив більшість практичних завдань; має стійкі навички виконання завдання

	застосовує знання для розв'язання стандартних ситуацій; самостійно аналізує, узагальнює і систематизує навчальну інформацію, але допускаються при цьому окремі несуттєві неточності та незначні помилки.	
Задовільно	володіє навчальним матеріалом на репродуктивному рівні або відтворює певну частину навчального матеріалу з елементами логічних зв'язків, знає основні поняття навчального матеріалу; має ускладнення під час виділення суттєвих ознак вивченого; під час виявлення причинно-наслідкових зв'язків і формулювання висновків.	може використовувати знання в стандартних ситуаціях, має елементарні, нестійкі навички виконання завдання. Правильно вирішив половину розрахункових/тестових завдань. Здобувач має ускладнення під час виділення суттєвих ознак вивченого; під час виявлення причинно-наслідкових зв'язків і формулювання висновків.
Незадовільно з можливістю повторного складання	володіє навчальним матеріалом поверхово й фрагментарно (без аргументації та обґрунтування); безсистемно виокремлює випадкові ознаки вивченого; не вміє робити найпростіші операції аналізу і синтезу; робити узагальнення, висновки; під час відповіді допускаються суттєві помилки	недостатньо розкриває сутність практичних завдань, допускаючи при цьому суттєві неточності, правильно вирішив окремі розрахункові/тестові завдання за допомогою викладача, відсутні сформовані уміння та навички.
Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не володіє навчальним матеріалом	виконує лише елементи завдання, потребує постійної допомоги викладача

11. Питання для підсумкового контролю

1. Заповідна справа в Україні та світі.
2. Історія заповідної справи.
3. Чинні нормативні документи в сфері заповідання міжнародного, державного, регіонального рівнів.
4. Організація заповідної справи в Україні.
5. Сучасна мережа об'єктів ПЗФ.
6. Управління об'єктами ПЗФ.
7. Категорії об'єктів ПЗФ, їх класифікація.
8. Природні об'єкти.
9. Природний заповідник.
10. Біосферний заповідник.
11. Національний природний парк.
12. Регіональний ландшафтний парк.
13. Водно-болотні угіддя, їх статус та охорона в Україні.
14. Категорії природоохоронних територій МСОП.
15. Природний резерват суворої охорони.
16. Території для збереження дикої природи.
17. Конвенція про біологічне різноманіття.
18. Конвенція про водно-болотні угіддя.

19. Конвенція про збереження мігруючих видів диких тварин.
20. Бернська конвенція.
21. Проектування територій ПЗФ.
22. Процедура створення об'єктів ПЗФ.
23. Процес узгодження земельних відносин з користувачами земельних ділянок, які прилягають до територій ПЗФ.
24. Основні шляхи реалізації режиму охорони.
25. Державний кадастр ПЗФ.
26. Загальна характеристика ПЗФ України.
27. Зміст та порядок ведення кадастру.
28. Природоохоронні об'єкти загальнодержавного, регіонального та місцевого значення.
29. Поняття „мережа заповідних територій”.
30. Формування екомережі держави та регіону.

13. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточний та періодичний контроль										Сума балів
Тема 1	Тема 2	Тема 3	Тема 4	Тема 5	Тема 6	Тема 7	Тема 8	Тема 9	Самостійна робота	
10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	100

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
85-89	B	добре	
75-84	C		
70-74	D	задовільно	
60-69	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

14. Методичне забезпечення

Робоча програма навчальної дисципліни; опорні конспекти лекції; підручники і навчальні посібники; методичні матеріали до лабораторних і самостійних занять; нормативно-методичні документи та посібники; мультимедійні навчальні програми географічного напрямку; питання для поточного і підсумкового контролю знань; ілюстративні матеріали та ін.

15. Рекомендована література

Основна

1. Царик Л. Природокористування : навчальний посібник. Тернопіль, 2015. 398 с.
2. Закон України “Про екологічну мережу” (чинний). Відомості Верховної Ради. 2004, №45.
3. Закон України “Про охорону навколишнього природного середовища” (чинний). Відомості Верховної Ради. 2004, №3.

4. Закон України “Про природно-заповідний фонд України” (чинний). Відомості Верховної Ради. 1992, №34.

5. Закон України “Про Червону книгу України” (чинний). Відомості Верховної Ради. 2002, №30.

Додаткова

1. Атлас почв Украинской ССР. Под ред. Н. К. Крупского, Н. И. Полупана. Киев, 1979. 160 с.

2. Брусак В. Географічні дослідження природно-заповідних територій: структура, сучасний стан і перспективи реалізації. *Фізична географія і геоморфологія*. 2017. Вип.2 (86). С. 25-35.

Електронні інформаційні ресурси

1. Національний атлас України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.wbc.org.ua/atlas/>

2. Наукова бібліотека ОНУ імені І.І. Мечникова. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: